

ЛІНГВОСТИЛИСТИЧНІ ЗАСОБИ ПРОЦЕСІВ ВТОРИННОЇ КОМПОЗИЦІЙНО ЗУМОВЛЕНОЇ НОМІНАЦІЇ

Персидские письма. Размышления о причинах величия и падения римлян. – М.: “КАНОН-пресс-Ц”, “Кучково поле”, 2002. – С. 11 – 259. – (Малая серия “Civitas TERRENA” в серии “Публикации Центра Фундаментальной Социологии”).

9. Руссо Ж.-Ж. Юлия, или Новая Элоиза [пер. с фр. М. Немчиновой, А. Худаковой] / Жан-Жак Руссо. – М.: Худ. лит., 1968. – 774 с.

10. Татаркевич В. Філософія Нового Часу до 1830 [пер. зпольск. Я. Саноцький, О. Гірний] / В. Татаркевич // Історія філософії: в 3 т. – Т. 2. – Львів: Свічадо, 1999. – 352 с.

11. Argens J.-B. de B. *Lettres cabalistiques, ou Correspondance philosophique, historique et critique échangée entre deux cabalistes, divers esprits élémentaires et le seigneur Astaroth*: à 7 t. / Jean-Baptiste de Boyer. – La Haye: Pierre Paupie, 1769 – 1770.

12. Argens J.-B. de B. *Lettres chinoises, ou Correspondance philosophique, historique et critique entre un Chinois voyageur à Paris et ses correspondants à la Chine, en Moscovie, en Perse et au Japon*: à 6 t. / Jean-Baptiste de Boyer. – La Haye: P. Gosse junior, 1751.

13. Argens J.-B. de B. *Lettres juives, ou Correspondance philosophique, historique et critique entre en Juif voyageur à Paris et les correspondants en divers endroits*: à 6 t. / Jean-Baptiste de Boyer. – Amsterdam: Paul Gautie. – 1736 – 1737.

14. Lanson G. *Manuel illustré d'histoire de la littérature française* / G. Lanson, P. Tuffrau. – P.: Hachette, 1932. – 814 p.

15. Sade de. *Aline et Valcour ou le roman philosophique* / Donatien Alphonse François de Sade. – Bruxelles: J.-J. Gay, 1883. – 272, [1] p.

Стаття надійшла до редакції 03.04.2014

УДК 81'38:81'373.612.2

Оксана Сенюта, викладач кафедри практики англійської мови
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ЛІНГВОСТИЛИСТИЧНІ ЗАСОБИ ПРОЦЕСІВ ВТОРИННОЇ КОМПОЗИЦІЙНО ЗУМОВЛЕНОЇ НОМІНАЦІЇ

Стаття присвячена особливостям функціонування лінгвостилістичних засобів на рівні тексту у системі номінації персонажів. Особливу увагу зосереджено на аналізі одиниць вторинної композиційно зумовленої номінації на стилістичному рівні у складі засобів метафори, метонімії, перифраз та порівняння.

Ключові слова: вторинна номінація, метафора, художній текст, метонімія, перифраз, порівняння.

Літ. 14.

Оксана Сенюта, преподаватель кафедры практики английского языка
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

ЛИНГВОСТИЛИСТИЧЕСКИЕ СРЕДСТВА ПРОЦЕССОВ ВТОРИЧНОЙ КОМПОЗИЦИОННО ОБУСЛОВЛЕННОЙ НОМИНАЦИИ

Статья посвящена функционированию лингвостилістических средств на уровне текста в системе номинации персонажей. Особенное значение сосредоточено на анализе единиц вторичной композиционно обусловленной номинации на стилістичному уровне в составе средств метафоры, метонимии, перифраз и сравнения.

Ключевые слова: вторичная номинация, метафора, метонимия, перифраз, сравнения.

Oksana Senyuta, lecturer of practice English department
Drohobych State Pedagogical University by I. Franko

STYLISTICAL MEANS OF THE PROCESS OF THE SECONDARY NOMINATION

The article is devoted to the question of the stylistical means in a text level in the system of pesonages' nomination. Special attention is paid to the analysis of units of secondary nomination for stylistical level within the metaphor, metonymy, periphrasis and comparison.

Keywords: secondary nomination, metaphor, literary text, metonymy, periphrasis, comparison.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивчення особливостей функціонування стилістичних засобів на рівні тексту є частиною лінгвістичних досліджень текстотворчих функцій стилістичних та текстових прийомів, розроблених у рамках лінгвостилістики та лінгвістики тексту. За спостереженнями Е.С. Азнаурової, вторинна

номінація виступає джерелом створення експресивно-образних та емоційно-оцінних стилістичних смислів [1, 90]. Т.М. Онопрієнко також наголошує на важливості тропів для реалізації прагматичної настанови творів малого жанру, наприклад, оповідання. Саме це і являється **актуальністю** даного дослідження.

Ми розглядаємо одиниці вторинної композиційно

зумовленої номінації на стилістичному рівні у складі засобів метафори, метонімії, перифраза та порівняння, що і є **об'єктом** даного дослідження.

Характер співвідношення двох типів лексичних значень, які співіснують у слові, виступає основою для формування стилістичних прийомів, зумовлюючи їх поділ на види : 1) відношення за схожістю ознак (метафора); 2) відношення за суміжністю понять (метонімія).

У ланцюжках вторинної номінації домінує експресивний компонент, тобто такий, що взаємодіє з емоційним та оцінним компонентами і яскраво втілюється у метафоричних і метонімічних номінаціях.

“Метафора – це твердження про ознаки об'єкта, виділені номінатором у значенні переосмислюваної мовної форми на основі аналогії” метафоричні номінації класифікуються за лексичним складом перенесених назв та стилістичною стратифікацією. За лексичним складом перенесених назв виділяємо такі групи метафоричних номінацій:

- 1) Зоометафори (назви тварин, птахів та інших живих істот);
- 2) Флористичні номінації;
- 3) Назви кулінарних виробів;
- 4) Абстрактні іменники.

Наприклад, у низці вторинних номінацій головної героїні твору М. Лоуренс “Кам'яний ангел” (M. Lawrence “The Stone Angel” – (4) зустрічаємо відповідно до наведеної вище класифікації такі лексеми:

- 1) Docile rabbit, pint-sized peacock, a fish on the slimed boards of a dock, an injured dog, a newborn gnat, an old malevolent crow, a prowling cat, an old brown caterpillar, bewildered moth, a sea gull, a fish in a net;
- 2) A heedless and compelled maple;
- 3) Mutton dressed as a lamb, a trussed fowl;
- 4) Nuisance, burden, wonder, fire, angel – M. Lawrence “SA” – (4).

У художніх текстах простежуємо індивідуальні метафори, що характеризують манеру мовлення адресанта та стиль автора. Але існують і стерті метафоричні позначення, що властиві не окремому автору, а лексичній системі та національній стилістичній нормі певної мови. Наприклад :

“She`s a little spitfire, sometimes, now” said the Kid – O`Henry “GP”, p. 174 – (7).

You are a surgeon, we might say, who extracts Cupid`s darts when he shoots`em into the wrong parties. – O`Henry “GP”, p. 640 – (7).

You little, lily-white, fine-haired, highly-polished piece of dumb sculpture – O`Henry “NRM”, p. 542 – (6).

Метонімія має місце, коли мовні форми переосмислюються на основі суміжності у самих позамовних об'єктах і об'єми понять співпадають у певних частинах. Метонімічні номінації групуються відповідно до відношень, що лежать в основі метонімічного переносу (матеріал, походження, локальні зв'язки). До найстійкіших серед них належать відношення “частина – ціле”, що лежить в основі синекдохи, коли персонаж номінується за певною характерною рисою зовнішності, або деталями одягу. Так, в оповіданні John Cheever “The Pleasure of Solitude” приємна, але наївна Елен отримує назву “the pleasant heart”, оскільки ця прикраса привертає увагу:

In the morning the pleasant heart decided to forget about the boys; it was better to lose the fifteen or twenty dollars that had been in the purse than to lose her peace of mind and to tell about them to police. – John Cheever “POS”, p.89 – (3).

Основою метонімічного переносу може бути локальна ознака. У цьому випадку персонаж номінується за місцем народження, проживання чи перебування. Для таких номінацій основною є функція ідентифікації ділової особи, а функція характеристики стає другорядною, або зовсім не реалізується. Наприклад:

They stopped for dinner. There was another reason for their choice of the restaurant. He was a Polynesian restaurant holder. – J.C. Oates “H”, P. 113 – (5).

У наведеному прикладі номінація персонажа *a Polynesian* слугує засобом його ідентифікації як власника ресторану, який знаходиться у кварталі Полінезія, недалеко від Тернпайк.

Метонімічні номінації у структурі художнього тексту надають розповіді емоційно-стилістичного забарвлення. Метонімія сприяє образному зображенню персонажів, завдяки створенню у читача зорової уяви про них, одночасно виявляючи суб'єктивно – оцінне ставлення автора мовлення.

Прагматична спрямованість метафоричних та метонімічних вторинних найменувань полягає у створенні емоційно – оцінних стилістичних смислів.

Інтенсифікація певної риси персонажа, тієї його якості, яка стає важливою тільки з певної причини та за певних умов забезпечується у вторинних найменуваннях вживанням стилістичних прийомів перифраз та порівняння.

Перифраз як один із видів варіативної номінації [4, 51] є результатом гіпо-гіперонімічних відношень між номінацій ними одиницями різних рівнів, для яких характерні обов'язкова референтна спільність та семантичний зсув, зумовлений суб'єктивністю вибору найменування.

Перифраз, зокрема, створює можливість повному характеризувати вже відомий читачеві персонаж та замінювати стандартне найменування персонажа описовим мовним зворотом. У якому зазначено його (персонажа) ознаки. Ці ознаки можуть бути різноманітними: вибір залежить від письменника, від того, які почуття викликає персонаж у нього та у дійових осіб художнього тексту. Наприклад:

Your young lady is too young and too pleasant to say such bad words. – С.М. Rafferty “M”, p. 323 – (9).

Get a chain. I’ll make him stand still!” – ordered the red-faced seeker after the truth. – W.H. Armstrong “S”, p. 60 – (1).

“I don’t know your rules at all,” said the green one. – W.H. Armstrong “S” p. 120 – (1).

У зазначених прикладах перифраз вживається для позначення жінки, борця за правду, людини – новачка.

На відміну від традиційних словникових чи мовних перифразів, мовленнєві або стилістичні перифрази – це нова номінація героя, яка розкриває одну з його якостей. Наші спостереження над мовною фактурою текстів свідчать, що у вторинній номінації перифраз може поєднуватися з іншими стилістичними прийомами, такими як метафора, метонімія, порівняння. Наприклад:

The princess of silks and satins wiped a red drop from Raggles’s brow with a fragrant cobweb – O’Henry “MNY”, p. 152 – (8).

On Broadway, Raggles, successful suitor of many cities, stood, bashful, like any country swain – O’Henry “MNY”, p. 150 – (8).

Номінації princess of silks and satins та successful suitor of many cities є поєднання стилістичних прийомів перифраза та метонімії та перифраза з метафорою.

Плідним засобом характеристики персонажів у проаналізованих текстах є порівняння. У низці вторинних найменувань вони сприяють розкриттю авторського світосприйняття, актуалізують суб’єктивно-оцінне ставлення письменника до персонажів художнього твору. Цей стилістичний прийом є способом характеристизації особи шляхом порівняння її з іншою особою чи предметом, що належить до іншого класу речей на основі спільності певної риси. Наприклад:

By using her bones like the sails of the ship, the

old woman passed outside in the street. – R. Brautigan “WISF”, p. 119 – (2).

She opened her purse which was like a small autumn field and near fallen branches of an old apple tree, she found her keys. – R. Brautigan “WISF”, p. 120 – (2).

Each step echoed against the iron ceiling and made him sound like a giant walking – W.H. Armstrong “S”, p. 82 – (1).

Висновки. Як бачимо, вторинні номінації у складі порівнянь, метафори, метонімії та перифраза сприяють посиленню експресивності художнього тексту, повнішому відображенню почуттів та емоцій персонажів, наближенню їх до читача.

1. Азнаурова Э.С. *Стилистический аспект номинации словом как единицей речи // Языковая номинация. Види найменованій / Под ред. Б.А. Серебрянникова. – М.: Наука, 1977. – С. 86 – 128.*

2. Арутюнова Н.Д. *Номинация и текст // Языковая номинация. Види найменованій / Под ред. Б.А. Серебрянникова. – М.: Наука, 1977. – С. 304 – 357.*

3. *Вторичная номинация в современном английском языке: Межвуз. сб. науч. трудов. – Пятигорск: Изд-во ПГПИИЯ, 1987. – 198 с.*

4. Микитюк І.М. *До питання типології вторинних номінацій у структурі художнього тексту // Науковий вісник Чернівецького університету: Германська філологія. – Чернівці: Рута. – 2002. – Вип. 136. – С. 89 – 94.*

5. Сосюр Ф. *Курс загальної лінгвістики / Пер. з фр. А. Корнійчук, К. Тищенко. – К.: Основи, 1988. – 324 с.*

Список скороченої літератури

1. Armstrong W.H. *Sounder* – [S];
2. Brautigan R. *The weather in San Francisco* – [WISF];
3. Cheever J. *Pleasure od solitude* – [POS];
4. Lawrence M. *The Stone Angel* – [SA];
5. Oates J.C. *Happy* – [H];
6. O’Henry. *Next to Reading Matter* – [NRM];
7. O’Henry. *The Guilty Party* – [GP];
8. O’Henry. *The Making of a New-Yorker* – [MNY];
9. Rafferty C.M. *Marmalade* – [M].

Стаття надійшла до редакції 03.04.2014

